

૨૩ ૫
૧૯૫૫

મુખમાસીત્ પંચાલ બ્રાહ્મણ

શ્રી ૧૦૮. Reg. No. 137

વીરકર્માવંશપરવીધા શ્રીમદ્ ઓં આચર્ય વિદ્યવત્
સરસ્વતિ સ્વામી રાજરાજેશ્વરવિરચિતમ્.

છપાવી પ્રમિદ્ધ કર્તા,

પંચાલ બ્રાહ્મણ સમાજ-અમદાવાદ.

તરફથી

મંત્રી હોમશંકર રણછોડ પંચાલ.

થમાવૃત્તિ-પ્રા. ૧૬૦૦.

સં. ૧૯૮૦-સપ્. ૧૯૨૪

કિંમત એક આના

ડુઅના-આ પુસ્તક ધર્મપ્રચારને મદત પૂરે એવા સર્વ
જનારને ફાળીઆ એકની રૂપ પ્રત આપવામાં આવશે.

૧૧૪૫૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
 અમદાવાદ
 ગુજરાત સર્વોપચાર
 ૧૧૪૫૨

અમદાવાદ—પીરમશા રોડ ઉપર આવેલા ધી “નિર્મળ” પ્રિન્ટીંગ
 પ્રેસમાં લશ્વભાઈ ધશ્વરભાઈ ત્રીવેદીએ છાપ્યું.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૧૭૫૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ મુક્તમાસ્તી ની સંસ્કૃતિ પ્રાદેશી

૧૦૧૦૮

વિષય

૨૬૪૪૨૪ પાલ

મુખમાસીત્ પંચાલ પ્રાહ્મણુ

શ્રી ૧૦૮

વીશ્વકર્માવંશપત્ર વીઢા શ્રીમદ્ ઓં આચાર્ય વીઢવત્
સરસ્વતી સ્વામી રાજરાજેશ્વરવિરચિતમ્.

તા. ૧-૧૨-૦૮.

શ્રીમદ્ ઓં આચાર્ય વિઢ્વત્ સરસ્વતીની ગુરૂપરંપરા.

૧ નારાયણુ ૨ પદ્મંભુ ૩ રૂદ્ર ૪ વશિષ્ઠ ૫ શક્તી ૬ પરાસર
૭ વ્યાસ ૮ શુક્રાચાર્ય ૯ ગોડપાદ ૧૦ ગોવિંદ જોર્ગીદ્ર ૧૧ શંકર
સ્વામી સરસ્વતી ૧૨ પૃથ્વીધરાચાર્ય કે ૧૩ પરંપરા કે શિષ્ય
ભાસ્કરાચાર્ય સરસ્વતી ધનકે વિઢ્વત્ સરસ્વતી. ઋગ્વેદ અંગીરાગોત્ર
માંધ્યંદીન શાખા સૂત્ર ૧૦૮

શ્લોક—અંગધ્વજ માહાટ્ઢૌ પંચ સહસ્ત્રસંઘા ઓમનાયોગાત
વીઢવત્ સરસ્વતી શંભૂતમ્.

આનો અર્થ ઓ છે કે સનતકુમાર રૂપીનો અવતાર અંગધ્વજ

છે, તે કલીકુમ્ભના પાંચહજાર વરસના સમયમાં સંધીના વીધે
ૐકાન્ના સંબોગથી વીંદવત્ સરસ્વતી ઉત્પન્ન થયા.

દશાન કોણે મુક્તીનાથજીના પાસે રતનપુરી નગરીના વીધે
પુર્ણીક ગોવીંદજી હરીબા પરમ પવિત્ર ભક્ત હતા. તેમના ત્યાં
સ્વામી શ્રીવિંદવત્ સરસ્વતીનો જન્મ થયો તે નીચે પ્રમાણે સમજ
લેશોજી.

દોહરો—રતનપુરી એક નગરી છે, નામે ગોવીંદ રાજનું ।

તાકે ગ્રહ વીંદવત્ સરસ્વતી ભયે મુતો સર્વ દે કાન ॥

દોહરો—બાળપણે વીધાભણી પછે થયો વૈરાગ ।

રાજ કાજ સખ ત્યાગકે યોગવેસ લીયો ધાર ॥

ૐ પૂર્ણમદઃ પૂર્ણમિદં ॥ પૂર્ણાત્ પૂર્ણમુદ્ચયતે ॥

પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય પૂર્ણમેવાવશિષ્યતે ॥

॥ અતસ્તત્ત્ત્વિશ્વકર્મણેનમઃ ॥

સરસ્વતી પિઠાધીપતિ ભૂમંડલાચાર્ય જગદ્ગુરુ શ્રી ૧૦૮
પૃથ્વીધરાચાર્યના બાલક શ્રીમદ્ ૐ આચાર્ય પરિવ્રાજક વિદ્વત્
સરસ્વતી સ્વામી શ્રીરાજ્યરાજેશ્વર મહારાજ અમો જણાવીએ
છીએ કે? શ્રી વિશ્વકર્મા ૐ પરમાત્મા જગદિશ્વર પરમ શિવથી
ક્રપન્ન થયેલા પંચાલ શિષ્યીઓ મુખમાસીત બ્રાહ્મણ છે તે
વિધે નીચે પ્રમાણે પ્રમાણછે:—નારાયણ સ્મૃતિનો ૮, અ. ૫.
અનુવાક ૧ પ્રશ્ન.

શ્લોક.--ૐકાર પ્રમવોવેદા । ૐકારપ્રમવોસ્થરઃ

ૐકારપ્રમવં સર્વં । ત્રૈલોક્યં સચરાચરમ્

અર્થ--ૐકારરૂપ વિશ્વકર્મા પ્રભુથી વેદ ઉત્પન્ન થયા, તેમજ સ્વર તેમજ સર્વ ત્રૈલોક્યાં સચરાચર તે પણ ૐ કારથી ઉત્પન્ન થયું તે ૐ કાર રૂપ પરમાત્મા વિશ્વકર્માથી મુખમાંથી પાંચાલ બ્રાહ્મણો ઉત્પન્ન થયા છે, તે વિષે પ્રમાણ પદ્મ પદ્ધતિ ૭. અ. ૫. અંકમાં કહેલું છે કે--

શ્લોક--પ્રથમં તારકાકારં । દ્વિતીયંદંડકોચયતે ॥

તૃતીયં કુંડલિપ્રોક્તં ચતુર્થમર્ધચંદ્રકઃ ॥ ૧ ॥

પંચમં ત્રિંદુ સંયુક્તં । પંચમૌકાર લક્ષણમ્ ॥

ૐકાર પ્રમવોદેયો । ઘર્ણનાં પ્રણવાંગુરૂ ॥ ૨ ॥

અર્થ--પ્રથમ તારકાકાર કહેતાં અકાર અર્ધચંદ્રત્રિંદુ

બીજે દંડાકાર કહેતાં વિકાર

ત્રીજે કુંડલી કહેતાં મકાર

ચોથે અર્ધ ચંદ્રિકા કહેતાં અમાત્રા

તારક ૐ કુંડલ

દંડ

(પ્રમાણ શિલ્પશાસ્ત્ર)

✓ પાંચમે બીંદુ કહેતાં અનંત માત્રા આ પાંચે મળીને ૐ કહેવાય છે. આ પાંચ ભગવાન પરમ શીલના પાંચ મુખથી ઉત્પન્ન થયા જે મુખમાંથી બ્રાહ્મણો મનુ-મય-ત્વષ્ટા-શિલ્પી-દૈત્ય એ પાંચે મળી ૐ થયું અને તે પાંચે ઝાં રૂપજ છે તે વિષે

પ્રમાણ. વિદ્યાઆરણ્યબ્રાહ્મિનો-૧૧-અ. અનુવાદ-૭-પ્રશ્ન ૨૧-
માં કહેલું છે.

શ્લોક.--અકાર મનુષ્યં ચ । મયો વૈ હંકાર્યતે ॥

વર્તુલાકાર ત્વાષ્ટ્યં । શિલ્પિકો અર્ધ ચંદ્રમઃ ॥

દૈવસં બિંદુ રૂપાણિ । એવમોંકાર લક્ષણમ્ ॥

એવં ત્રિભુવન રૂપં । દશ્યાદશ્યન્ન સંશયઃ ॥

અર્થ.--અકાર તે મનુ ૧ ઉકાર તે મય. ૨

મકાર તે ત્વષ્ટા ૩ અર્ધ ચંદ્રિકા તે

શિલ્પી. ૪ બિંદી તે દૈવસ ૫ રૂપ છે

તે આ ઓંકાર રૂપ જે આઘ પરમાત્મા વિશ્વકર્મા તેમના
પાંચ મુખ મળીને ઐ કહેવાય છે અને પાંચ મુખથી પાંચ મુનિ-
શ્વરો ઉત્પન્ન થયા છે, તેનો પુનર્જન્મ તે વિષે પ્રમાણ શુદ્ધ.
નાં ૨૦ ૭- શ્લોક ૨૬

શ્લોક.--પંચ બ્રહ્મ પુનર્જન્મ પંચ વક્ત્ય ગર્ભજં ॥

પંચ દાસાખ્ય તત્ત્વંય કીર્તિયસ્તુ મુનીશ્વરઃ ॥

અર્થ--પંચ બ્રહ્મ એ પ્રથમ ઓંકારને ઠેકાણે ઉત્પન્ન થયા ત્યાર
પછી વિરાટ વિશ્વકર્માના પાંચ મુખથી પાંચ પ્રકારે નામોથી
તત્ત્વો ઉત્પન્ન થયાં. તે મુનિ એટલે મનન કરનાર મનુ મય ત્વષ્ટા
શિલ્પિ દૈવસ એએનો આ ફરી અવતાર થયે, તે વિષે પ્રમાણ
શું--નાં ૨૦ ૭ માં કહેલું છે.

શ્લોક—તૃતીયં જન્મ ભેદં ચ સકલૈઃ કારણૈઃ શુભ ॥

મનુઃ પૂર્વ મુખોદ્દુતો મયો યામ્ય મુખોદ્દવઃ ॥૨૦॥

પશ્ચિમાસ્યે ભવો ત્વષ્ટા શિષ્પિ ચૈવોતરાસ્યત.

ઉર્ધ્વાસ્યે દૈવસ સંભૂતિઃ પંચ ગર્ભ મુનિશ્વરાઃ ॥૨૧॥

અર્થ—જ્યા વિશ્વના ઉપયોગ માટે પાંચ જે મુખમાંસીત
બ્રાહ્મણો એમનો આ ત્રીજો અવતાર છે. ઓંકારથી જે વિરાટ
રૂપ વિશ્વકર્મા થયા, તેમના પાંચ બ્રાહ્મણ ઉત્પન્ન થયા તે એવા
જે મનુ એ પૂર્વ મુખથી. ને મય એ દક્ષિણ મુખથી, ત્વષ્ટા એ
પશ્ચિમ મુખથી, શિષ્પિ એ ઉત્તર મુખથી, ને દૈવસ એ ઉર્ધ્વ
મુખથી ઉત્પન્ન થયા એ પાંચ બ્રાહ્મણો પાંચ મુખથી ઉત્પન્ન
થયા. ને એ ગર્ભથી મુનિ કહેતાં મનન કરનારા છે, ને તેઓ
મુખ માસીત પાંચ બ્રાહ્મણો છે તે વિષે વશિષ્ઠ ઋષિએ
પૃથુરાજ, સૌનક ઋષિઓ વિગેરેને વિશ્વકર્માના મુખથી ઉત્પન્ન
થએલા જે બ્રાહ્મણો તેમની કથા સંભળાવી છે તે વિષે પ્રમાણ.

વશિષ્ઠ પુ૦ કા૦ ૩. અ૦ ૬ શ્લોક-૧૪-૧૫-૧૬.

શ્લોક—વિશ્વકર્મ મુખોદ્દુતા, બ્રાહ્મણા; પંચ કીર્તિતાઃ ॥

સદ્યોજતઃ મુખેજતઃ સાનગો વિશ્વકર્મણુઃ ॥ ૧૪ ॥

વામદેવ મુખે જતો બ્રહ્મર્ષિસ્તુ સનાતન; ॥

અધાર મુખ સંજતો અહભુન્ વૈશ્વકર્મણુઃ ૧૫

તત્પુરુષ મુખેજતઃ પ્રત્નો સૌ વૈશ્વકર્મણુઃ ॥

तस्येशान मुपेगतः सुपुर्णो वैश्वकर्माणुः १६
 अयसांय मनुः कर्ता काष्ठकारो भयः स्मृतः ॥
 त्वाष्ट्रिकः कांस्य कर्ता यः शिलाकर्तायः शिल्पिकः ॥ २३
 दैवजः स्वर्णकारश्च पांयानां कर्म पांयकम्
 यो वेद पांयकर्माणि सर्वं पांयैः प्रमुच्यते ॥ २४

अर्थ-आं विश्वकर्मा परम शिवना पांय मुपथी उत्पन्न यमेला
 ने पांय मुपमासीत् आत्मज्ञो छे नेवा डे-सद्योगत मुपथी
 सानगङ्गी मनु आत्मज्ञ उहेतां बोढां आदीनुं काम करनार बोढार
 वाभदेव मुपथी सनातन ऋषी (भय आत्मज्ञ) उहेतां सुतार
 काष्ठनुं काम. अधीर मुपथी अहलुन ऋषी (त्वष्टा आत्मज्ञ)
 उहेतां कंशारा तांजा कांसादिनुं काम, तत्पुत्र मुपथी प्रतन ऋषि
 (शिल्पी आत्मज्ञ) सोमपरा सलाह पथनुं काम. उर्ध्व मुपथी
 सुपुर्ण ऋषि (दैवज आत्मज्ञ) सोनी सोना आदिनुं काम, पांय
 ने मुपमासीत् आत्मज्ञो तेमनां ये पांय कर्मो तथा पांयाना
 पांय वेद ते विषे प्रमाण, यन्तुर्वेदन्ती श्रुति.

अथो मनुस्तु रज्जगतं भयो दार यन्तुस्तथा ॥
 तात्र त्वष्टारणं साम शिलाशिल्पीत्वथर्वणुः ॥
 रौप्यः स्वर्णार्कः प्रणवः पांय आत्म विधीयते ॥ २५ ॥
 वणी प्रमाण ली० शै० श्लो० २५.

ऋग्वेदश्च मनोश्चैव यन्तुर्वेदो भयश्च य ॥
 सामवेद त्वाष्ट्रिकस्य त्वथर्वा शिल्पिकस्य य ॥

અર્થ-મનુનો ઋગ્વેદ, મયનો યજુર્વેદ, ત્વષ્ટાનો શામવેદ, શિ-
ર્ષાનો અથર્વવેદ, અને દેવગ્નો પ્રણવવેદ આ પાંચ મુખમાસીત
બ્રાહ્મણો છે. તે વિષે પ્રમાણ. યજુર્વેદ-૩૧. અં ૧૧-મંત્ર.

બ્રાહ્મણોસ્ય મુખમાસીત બાહુરાજન્ય કૃતઃ ઉત્તરસ્ય ચદ
વૈસ્યઃ પદ્મ્યાં શુદ્રો અગ્નયત.

ભાવાર્થ-ભગવત વિશ્વકર્મા જે ઈં પરમ શિવના મુખથી
ઉત્પન્ન થએલા તે બ્રાહ્મણો. બ્રૂજથી ઉત્પન્ન થયા તે ક્ષત્રી. નાભીથી
ઉત્પન્ન થયા તે વૈશ્ય પગથી ઉત્પન્ન થયા તે શુદ્ર મુખથી ઉત્પન્ન થયા
તે બ્રાહ્મણ પ્રશ્નપંચ દ્રાવિડ તથા પંચ ગૌડ અથવા એકસો સત્તા-
વીસ જાતના બ્રાહ્મણોની શાખાઓ છે. તે ભગવંતના મુખથી
ઉત્પન્ન થયા એવું વેદને વિષે પ્રમાણ નથી ત્યારે તે ક્યાંથી થયા?

ઉત્તર-વેદમાં એમ કહ્યું છે જે સત્ત્વ ગુણના કર્મ કરે તે
બ્રાહ્મણ, તમો ગુણના કર્મ કરે તે ક્ષત્રી. રજો ગુણના કર્મ
કરે તે વૈશ્ય. રજો તમોથી મીશ્ર કર્મ કરે તે શુદ્ર માટે ગુણ
અને કર્મ પ્રમાણે જાતિ કેવાય છે તેથી આ ઋષિ પુરુષો
તપ બળ તથા ગુણ અને કર્મ પ્રમાણે બ્રાહ્મણ થયા છે
કાંઈ મુખમાસીત બ્રાહ્મણો છે એવું કાંઈ વેદને વિષે લખ્યું
નથી. દીવા બ્રહ્માથી પંચ ગૌડ અને પંચદ્રાવિડ અથવા એકસો
સત્તાવીસ જાતના બ્રાહ્મણ બ્રહ્માના પુત્ર છે એમ કહેશે તો
પણ બ્રાહ્મણ કહેવું સંભવતું નથી દીવુ બ્રહ્મા તો વિષ્ણુ પર-

માત્રાની નાભીથી ઉત્પન્ન થયા છે તે સર્વ જન્તને વિદીત છે, ત્યારે યજુર્વેદનો એકત્રીસમા અધ્યાયના અગ્યારમા મંત્રમાં કહ્યું છે જે પરમાત્માની નાભીથી ઉત્પન્ન થયા તે વૈશ્વ ત્યારે નાભીથી તો બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થયા છે ત્યારે વેદના આધાર પ્રમાણે બ્રહ્માજી વૈશ્વ છે ત્યારે બ્રહ્માના પુત્ર કહેતા હોય તો એ બ્રહ્માજી નહિ તેથી ઋષિલોકોને તપો વડે તથા ગુણ અને કર્મ પ્રમાણે બ્રહ્મ પદ્મી પ્રાપ્તી થઈ છે ક્રિંત્રા તે ઋષિ પુરુષોની માતૃશ્રી તથા પીતાશ્રી બ્રહ્માજી ન હતા તે લોકો જે યોનિમાંથી ઉત્પન્ન થયા છે તેથી તેમના માતા પીતાનું નામ તથા ઉત્પત્તિ વિગેરે વગ્ન-સૂચી ઉપનિષદમાં કહ્યું છે શ્લોક.

શ્લોક.--ઋષિઃ સૃંગી મૃગીજતઃ કૌશિકો ગાધિનંદનઃ ।

જંબુકો જંબુકોત્પત્તિર્ગૌતમો ગોત સંભવઃ ॥

વાલ્મીકઃ શરભોત્પત્તિરાગસ્યઃ કુંભ સંભવઃ ॥

વ્યાસો લુપ્ધક સંભૂતો વસિષ્ઠઃ ઉર્વશી સુતઃ ॥

નારદો રજકી પુત્રઃ કૌડબ્યો મંડુકી સુતઃ ॥

સાંખ્યઃ શ્વપચ સંભૂતો ગાર્ગ્યો ગર્દભી સુતઃ ॥

શુનકી ગર્ભ સંભૂતઃ શૌનકસ્તુ મહા મુનિઃ

પ્રમાણ બીજું શ્લોક પદ્ય પુઠ્ઠ ઉત્તર જાઠ અઠ ૪.

શ્લોક.--દેવો મુનિર્દિગ્ને રાજ વૈશ્વ સૂદ્ર બિડાલકાઃ ॥

પશુ મ્લેછશ્ચ ચાંડાસો દશ વિપ્રાઃ પ્રકીર્તિતાઃ ॥

અર્થ—ઉપરના વેદવાક્ય પ્રમાણે તથા વજ્રસુત્રી ઉપનિસદના આ લેખ જોનાં ઉપર પ્રમાણે કહેલા ઋષિઓની ઉત્પત્તિ આવી નીચે જોનીથી થએલી છે તોપણ ગુણકર્મ અથવા તપ બળથી આવા મોટા મહાત્મા કહેવાયા અને ગુરૂપદ મેળવ્યું છે તો શ્રી વિશ્વકર્મા પરમ શિવના મુખથી ઉત્પન્ન થએલા મુખમાસીત પંચાલ બ્રાહ્મણો છે તે વિષે પ્રમાણ યજ્ઞવેદ. અરન. પ્રશ્ન ૧૦. અ. ૧૭. મત્ર. ૨૧.

ઓં સદ્યોગત મુખમાસીત મનુવિશ્વકર્મણા ઉદ્ભવતી ઓં વામદેવ મુખમાસીત મય વીશ્વકર્મણા ઉદ્ભવતી ઓં અથે ર મુખમાસીત ત્વષ્ટા વીશ્વકર્મણા ઉદ્ભવતી ઓં તત્પુરુષમુખમાસીત શિશ્વી વીશ્વકર્મણા ઉદ્ભવતી ઓં ધશાન મુખમાસીત વીશ્વઃ વીશ્વકર્મણા ઉદ્ભવતી

ઓં શાન્તીઃ- ૩

અર્થ—વૈરાટસ્વરૂપ જે આદ્ય પરમાત્મા પરમશિવના મુખથી મુખમાસીત પાંચ મુનીશ્વરે ઉત્પન્ન થયા. પુર્વમુખથી સાનગ ઋષી ઉત્પન્ન થયા મનુ બ્રાહ્મણ કહેતાં લોહાર. દક્ષિણ મુખથી સનાતન ઋષી ઉત્પન્ન થયા મય બ્રાહ્મણ કહેતાં સુધાર પશ્ચિમ મુખથી અહલુનઃ ઋષી ઉત્પન્ન થયા. ત્વષ્ટા બ્રાહ્મણ કહેતાં કંશારા. ઉત્તરમુખથી પ્રત્ન ઋષી ઉત્પન્ન થયા. શીશ્વી બ્રાહ્મણ કહેતાં સલાટ ઉર્ધ્વ મુખથી સુપર્ણ ઋષી ઉત્પન્ન થયા, દૈત્ય બ્રાહ્મણ કહેતાં સોની એ પાંચે ઋષીના વંશ તે પંચાળ મનુ, મય, ત્વષ્ટા, શિશ્વી, દૈત્ય, એ પાંચોને

પાંચ ઋષીઓએ કન્યાઓ આપેલી છે. તે વીષે પ્રમાણુ ૨૬૦ આ૦
આ૦ ૮ વીશ્વવ્રહ્મ કુલોત્સાહ પ્ર૦ ૧૮ લીટી ૨૮ માં તથા બ્રાહ્મણ
વિચાર નામના ગ્રંથના અધ્યાય ૮ માં કહેલ છે જે—

મનુ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી કાંચના તે અંગીરા ઋષીની કન્યા મય બ્રા-
હ્મણની સ્ત્રી સુલોચના તે પરાશર ઋષીની કન્યા ત્વષ્ટા બ્રાહ્મણની
સ્ત્રી જયંતી તે કૌશિકઋષીની કન્યા શિશ્વી બ્રાહ્મણની સ્ત્રી કશ્ણા
તે ભૃગુઋષીની કન્યા દૈવસ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી ચંદ્રીકા જૈમિની ઋષીની
કન્યા આ પાંચ મુખમાસીત બ્રાહ્મણોના વંશજને વેદાદીપટકર્મ
કરવાનો અધીકાર છે તે વીષે પ્રમાણુ

યજુર્વેદઅષ્ટક ૨ પ્રશ્ન ૫ અનુવાક ૧.

વીશ્વરૂપો વૈત્વાણ્ઃ પુરોહીતો દેવાનામાસીત

અસ્યાર્થ તુ વિધારણ્ય ચરણૌ.

અર્થ—જે આઘ પરમાત્મા વિશ્વકર્મા એાં શિવકલ્યાણ
સ્વરૂપ તેઓની સંતતિ મુખમાસીત પંચાળ બ્રાહ્મણો મનુત્વષ્ટા
વિગેરેએ દેવોનું પુરોહીતપણું કરેલું છે. એમ વેદાદી શતશાસ્ત્રનું
કહેલું છે. તે માટે પંચાળ બ્રાહ્મણોને વેદાદી પટકર્મના અધીકાર
છે. તે વીષે પ્રમાણુ ૨૪ અથર્વ કાંડી

પંચાલોનાંચ સર્વેષાં આચાર ઇતી ગીયતો ।

અષ્ટાંગ યોગઃ પટકર્મ પંચયસા ઇતી શ્રુતિઃ ૫

અર્થઃ—સર્વે પંચાલોના આચાર એવો છે કે તેમણે અષ્ટાંગયોગ

પરુકર્મ (વેદ બાણવા અને બાણાવવા યજ કરવા અને કરાવવા; દાન લેવું અને દેવું) અને પંચમહાયજ વિગેરે વેદોક્ત કર્મકાંડ વિગેરે કીયા કરવાનો અધિકાર છે. એવું વેદાદી શતશાસ્ત્રનું કહેવું છે ને અમારો પણ એજ મત છે કિંવા આદ્યપરમાત્મા જે વિશ્વકર્મા પરીબ્રજ પરમાત્મા શિવ છે. તે વિષે પ્રમાણ. (શ્લોક)

કિં રિવદાસીદધિષ્ઠાન ભારમ્મણ કલમ સ્વિત કથસીત ॥ યતે ભૂમિ જનયન વિશ્વકર્મા વિદ્યામૌર્ણા ન્મહિના વિશ્વ ચક્ષા ॥ ૨૫ -૧૧ ॥ યજ્ઞુ. ૧૭ । ૧૯ ॥

અર્થ:—સર્વશાક્ષી વિશ્વપાલક વિશ્વકર્મા, સર્વજ એજ આ જગતના આધાર અને ઉત્પન્નકર્તા છે. અને સર્વ વ્યાપક છે. તે વિષે બીજું પ્રમાણ.

(શ્લોક)

વિશ્વતશ્ચક્ષુરત વિશ્વતો મુખો વિશ્વતો બાહુરત વિશ્વ તસ્પાત સ બાહુ મ્યાં ધમતી સંપન્ત્રે ધાવા ભૂમિ જનયન્દેવ એક ॥ ૧૨ ॥ ૧૨ ॥ યજ્ઞુ. ૧૭ ॥

અર્થ:—સર્વવ્યાપક, સર્વદ્રષ્ટા પરમેશ્વર, વિશ્વકર્માએજ આ વિશ્વ રચી છે, અને તે એકજ છે, અનેક નથી. એ પ્રમાણે યજ્ઞવેદમાં ધણા મંત્ર છે એજ પ્રમાણે શામવેદમાં પણ ઉત્તરાર્ધમાં ઉપલાજ અર્થના મંત્રો છે. કિંવા આદ્ય પરમાત્મા જે આ વિશ્વકર્મા જે પરમ શિવના પંચમુખથી ઉપન્ન થએલ મનુ, મય, ત્વષ્ટા,

શિલ્પી, અને દૈવગ એ પાંચો ગર્ભથીજ બ્રાહ્મણ છે. તે વિષે પ્રમાણ શિલ્પશાસ્ત્ર.

વિશ્વકર્મ કુત્સેજતા ગર્ભ બ્રાહ્મણ નિશ્ચિતાઃ । શુદ્રત્વં નાસ્તિ તદ્વંશે
બ્રાહ્મણો વિશ્વકર્મણુઃ । ભાવાર્થ બ્રમવાન વિશ્વકર્મા (પરમશિવ)ના
કુળમાં જે, શિલ્પિ ઉત્પન્ન થએલા છે, તે સર્વ ગર્ભથીજ બ્રાહ્મણ
છે; અને ત્રણે કાળમાં તેના વંશમાં શૂંપણું કેજ નહિ.

શંકા હરિચંદ્રશેઠની

પરમશિવ વિશ્વકર્મના મુખથી ઉત્પન્ન થએલા, જે પંચાંગ
મનુ, મય, ત્વષ્ટા, શિલ્પી, દૈવગ છે, તે વિષે કંઈ પ્રમાણ છે ?

ઉત્તર—વિદત્ સરસ્વતી.

પ્રમાણ વશિષ્ઠ. પુ. કાંડ ૩. અ ૬ માં કહ્યું છે

સ્ત્રોક—વિશ્વકર્મા પરબ્રહ્મ જગદાધાર સૂતકઃ ॥ તન્મુખાની
તુ વૈ પંચ પંચ બ્રહ્મેત્યુદાહતમ્ ॥

ભાવાર્થ—જગતના આધાર એવા જે વિશ્વકર્મા પરિબ્રહ્મ છે;
તેના પાંચ મુખથી પાંચ બ્રાહ્મણો મનુ, મય, ત્વષ્ટા, શિલ્પિ અને
દૈવગ ઉત્પન્ન થયા છે; અને તેઓના વંશમાં જે શિલ્પીઓ ઉત્પન્ન
થએલા છે તે સર્વ ગર્ભથીજ બ્રાહ્મણ છે અને સાનગ રૂપિએ
સર્વ દેવોને હથીઆર આપેલાં છે. તે વિષે પ્રમાણ.—સ્મૃતિ—

(સ્ત્રોક.) સાધનં નારતી સર્વત્ર લોકાનાં સર્વસાધકઃ કરેતિ લોક
કર્માણિ લોકો રક્ષતિ સાનગઃ ॥૨॥ દદૌઅસ્ત્રાણિ દેવાનાં દુષ્ટ નિગ્રહ

કારણાત ॥ સ ચ સર્વ જગત્કર્તા સદ્ગોળત મુખોદ્ભવઃ ॥ ૩ ॥ શૂલં
દદાતિ ભર્ગાય ચક્રં દત્તં ચ વિષ્ણુવે ॥ પાશસ્તુ બ્રહ્મણે દત્તો નિર્મુર્ત્યો
ભગ સાનગ ॥ ૪ ॥ આનો ભાવાર્થ એવો છે જે સદ્ગોળત મુખથી
હિંદુભવ થએલા સાનગ ઋષિ લોખંડનું કામ કરનાર તેમણે દેવ-
તાઓને દુષ્ટ અસુરોનો નાશ કરવા તોમર, ખંદુક, તલવાર, બાણ,
બરછી, સુદર્શન, (વિષ્ણુનું અખંડ હાથમાં ધારણ કરવાનું ચક્ર) તથા
દરશુરામની દરસી તથા વ્રજ તથા સૂર્યને શસ્ત્ર બ્રહ્માને પાસી એવા
કેટલાક ઓળંગે કરી આપેલાં છે માટે જગત્કર્તા સાનગ ઋષીને
વારવાર નમસ્કાર હો, તેવીરીતે સનાતન ઋષિ અહલુન ઋષિ વ્રત
ઋષિ અને સુપર્ણ ઋષિ થયા છે. આ પાંચે ઋષિનાં વંશ પાંચ.
જે લુહાર, સુતાર વિગેરે છે. તેમના વિસ્તારથી દુકાણુ રાખ્યું છે.
જેને જાણવું હોય તેણે પ્રસિદ્ધ કર્તાને મળવાથી વિસ્તારથી
જાણાવવામાં આવશે. માટે આ પાંચે. મુખમાસીત બ્રાહ્મણો
છે અને દારકાવશી કૃષ્ણ તથા ત્યાંના લોકો લક્ષ્મીની ઇચ્છા
માટે ભગવાન પરમશિવ જે વિશ્વકર્મા તથા તેઓના પાંચ
પુત્રોની પુજન કરતા હતા તે વિષે પ્રમાણ—પદ્મ પુ. ભૂ. અ. ૨૫.

(૨લોક.)

પંચભિઃ સહિતઃ પુત્રૈર્વિશ્વકર્મા ગિરીવ્રજે ॥

દારકાવાસિભિર્નિત્તં શ્રીકામૈઃ પુજ્યતે સદા ॥ ૩૭ ॥

ભાવાર્થઃ—હૈં-પાવંતિ, મનુભય ત્વષ્ટા, શિલ્પિ તથા તક્ષા આ

(૧૪)

પાંચવિશ્વકર્માના પુત્રોની લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિની ઇચ્છાવાળા ઠાર-
કાનીવાસી નિત્ય પુજા કરતા હતા. તેથી આદ્ય પરમાત્મા વિ-
શ્વકર્મા જે શિવ તેમના જે પાંચ પુત્રો તેઓ મુખ્યમાસીત્ર આલ્લો
છે તેમની પુજા કરી અને ભોજન જમાડે તે એક હજાર કોડ
વેદ પાઠી આલ્લો જમાડ્યા બરોબર છે. આવું મહાત્મ્ય પંચાળ
આલ્લોનું છે. તે વિષે પ્રમાણ—સ્મૃતિ શિષ્ય શાસ્ત્ર.

(શ્લોક.)

શુદ્રકોટિ સહસ્ત્રાણુ મેકા વિપ્ર પ્રતિષ્ઠિતઃ ॥

વિપ્રકોટિ સહસ્ત્રાણુમેક શિષ્ય પ્રતિષ્ઠિતઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—હજાર કોડ શુદ્રને જમાડ્યાનું જે ફળ તે વેદના
જાણવાવાળા એક વિપ્રને જમાડ્યા બરોબર છે. ને હજાર કોડ
વેદના જાણવાવાળા વિપ્રને જમાડ્યાનું જે ફળ તે વિશ્વકર્મા
વંશજ પંચાળને જમાડ્યાનું ફળ બરોબર છે. કારણ એક વિશ્વકર્મા
(પરમશિવ) મુખોદ્ભવ થએલા પવિત્ર સંતાનને તૃપ્ત કરવાથી
સર્વદેવ સહિત ભગવાન સદાશિવ પ્રસન્ન થાય છે. કારણકે તેમના
પુત્ર પણ વિશ્વરૂપજ છે, માટે તેમને હરેક પ્રકારથી તૃપ્ત કરવા
એવો શાસ્ત્રનો મત છે કારણ કે જગતના પરમ ઉપકારના કર્તાએ
એજ છે, બુદ્ધિથી વિચારો તો માલમ પડશે કારણ કે વિશ્વકર્મા
શિવ તથા તેઓના પાંચ પુત્રો પંચાલ પ્રતીમાની પુજા કરેલી છે.
તે વિષે પ્રમાણ—

(૧૫)

(શ્લોક.)

• ડ્રયા૦ વાસ્તુમાં લખ્યું છે જે—પંચાલાસ્તે સદાપૂજ્યાઃ પ્રતિમા
વિશ્વકર્માણઃ ॥ ભાવાર્થઃ—

પાંચ પાંચાળ એ વિશ્વકર્માની પ્રતિમા છે; માટે તેની હંમેશાં.
પૂજા કરવી—

કિંવા ભગવાન આદ્યપરમાત્મા જે એાં તે વિશ્વના કલ્યાણને
માટે શિવ કહેવાય છે અને વિશ્વને ઉત્પન્ન કરે છે. તેથી વિશ્વકર્મા
કહેવાય છે. બીજાં પણ અનેક પ્રકારના પરમાત્માના નામે છે.
માટે વિશ્વને ઉત્પન્ન કરે છે. તેથી વિશ્વકર્મા કહેવાય છે. અને
વિશ્વનું પોષણ કરે છે, માટે વિષ્ણુ કહેવાય છે મહા પ્રલયમાં
સર્વ વિશ્વને પોતાના વિષે લય કરે છે તેથી તેમનું નામ રૂદ્ર
કહેવાય છે. માટે આ બધાંનામ પરમાત્માનાં છે. એમાં કંઈ
ભેદ સમજવા જેવું નથી. તે વિષે પ્રમાણુઃ—

તૈત્તિરીયૈતરેયશ્ચેતાશ્ચતરોપનિષદત્રયે શ્રુતિ.

યો દેવાનાં પ્રથમ પુરસ્તાદ્ વિશ્વાધિપો રૂદ્રો મહર્ષીઃ ॥

હિરણ્યગર્ભ પશ્યન્ જાયમાન્ સંનોદેવઃ શુભયાસ્મૃત્યાસંયુનકતુ ॥

ગાત્વા શિવં સર્વ ભૂતેષુ ગૂઢં વિશ્વસ્યૈકં પરિવેષ્ટિતારં ॥

ગાત્વા દેવં મુચ્યન્તે સર્વ પાશૈરેપ વેદો વિશ્વકર્મા મહાત્મા ॥

ભાવાર્થઃ—

વિશ્વકર્મા જગદિશ્વર મહાન ઋષિ સદાશિવ મૂર્તિ છે ભગવાન

પરમશિવ અને વિશ્વકર્મા એકજ નામ છે. ચહાય તો વિશ્વકર્મા કહે, એ ચહાયતો પરમ શિવ કહે એમાં કંઈ પણ ફેર નથી તેથી ભગવાન વિશ્વકર્માના મુખથી ઉત્પન્ન થએલા તમે મુખ-માસીત પંસાળ બ્રાહ્મણો આવા શ્રેષ્ઠ પદના અધિકારી થઇને વેદ ધર્મનો ત્યાગ કરો છો. એ તમારી ઘણી ભુલ છે. કિંવા આ ભારત જુમીના વિષે જન્મ લઈ જેણે જનોઈ શિખા, ત્રિપુંડ ગાયત્રી વિગેરે ષટ્કર્મો જેણે નથી કર્યા તે ઘણો દોષનો ભાગી થાય છે, તે વિષે પ્રમાણ - બ્રહ્મામત્રગં લખ્યું છે જે—

(શ્લોક.) ઉપવિત શિખા બંધ મૂર્ધ્વ પુંડ્ર વિનાકૃતં ।

યોગોદાનં જપો હોમ; સ્વાધ્યાય પિતૃતર્પણં ॥

ભસ્મીત ભવતિ તત્સર્વમૂર્ધ્વ પુંડ્રવિનાકૃતમ્ ॥

અર્થ:—ઉપવિત, શિખાબંધન, ઉર્ધ્વ પુંડ્ર અથવા ત્રિપુંડ કર્યા વગર યોગ, દાન, જપ, હોમ, સ્વાધ્યાય અને પિતૃતર્પણ એ સર્વ બળી જાય છે. માટે યજ્ઞોપવિત શિખાદિ જરૂર ધારણ કરવાં. યજ્ઞોપવિત અને શિખા વિશ્વકર્માના પુત્રાએ તથા દ્વિજે-એ ધારણ કરવાં. જો ન કરે તો શુદ્ધ કહેવાય અને ઉપર લખેલાં જે સૂક્ત તેનું ફળ શિલકુલ ન મળતી બળી ભસ્મ થાય છે. માટે અવશ્ય ધારણ કરવાં જોઈએ. આમાં પુરાણમાં પણ તે પ્રમાણે બતાવ્યું છે, વળી આન્દિક સમાવલિમાં અંતરનું વાક્ય છે કે.

(૧૭)

(૨૩૦ક.)

સ્નાનેદાને જપે હોમે સંધ્યાયાં દેવતાર્યને ।

શિખા ંથિવિના કર્મ ન કુર્યાદ્ઐ કદાચ ન ॥

અર્થ—સ્નાનમાં, દાનમાં, જપમાં, હોમમાં, સંધ્યામાં અને દેવતાની પૂજામાં વિગેરે વૈદિક કર્મો શિખા બાંધ્યા શિવાય કદી પણ કરવાં નહિ. અર્થાત્ દિવ વર્ગવાળા પુરુષોએ હંમેશાં સંધ્યો-પાસના કરવી જોઈએ તે ન કરે તો શુદ્ધની માફક થાય છે. તે વિશે પ્રમાણ. મર્યાદા મુનીનું કહેવું છે કે ?

(૨૩૦ક.)

સંધ્યા યેન ન વિજાતા સંધ્યાયેન નોપાસિતા । જીવમાનો ભવેત્ શુદ્ધો મૃત્યુઃ સ્વાચ્ચાભિગમયતે ॥

અનો અર્થ એ છે કે—જો સંધ્યાજાણી નથી. અને સંધ્યો પાસના કરી નથી તે દિવ જીવતા શુદ્ધ જાણવો અને મર્યાદા પછી કુતરાનો અવતાર થાય છે. તેથી હંમેશાં ૫૨ કર્મો કરવાં જોઈએ.

(૨૩૦ક.)

ૐ પુર્ણ મહઃ પુર્ણ મિહં ॥ પુર્ણાત પુર્ણ મુદયતે ॥ પુર્ણસ્પૃશ્ય પુર્ણ માદાય પુર્ણ મેવાવશિષ્યતે.

ૐ શાન્તિઃ ૐ શાન્તિઃ ૐ શાન્તિઃ ૧૫

ૐ ઇતિ મુખમાસિત્ પંચાલ બ્રાહ્મણ પરિવિદ્યા સમાપ્ત.

ૐ

અથ વિશ્વકર્માવિંશ મુખમાસિત પંચાંગ ગ્રાહણોને
માટે લઘુ સંધ્યા.

૧ સ્નાનાદિ પવિત્ર ક્રિયા કરી, પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી, પવિત્ર આસન ઉપર સિદ્ધાસન વાળી પૂર્વાભિમુખે બેસી, ગાયત્રી મંત્ર મનમાં બોલી વિભૂતિ શ્રી સૂર્યને બતાવવી; મછી, ૐનમઃ સિંધાય; એ મંત્ર બોલી કપાળ, હસ્ત, આદિ દેહાણે લગ કરી.

૨ ગાયત્રીમંત્ર. ૐભૂભુવઃ સ્વઃ ૐતત્સવિતુર્વરેણ્યં ભર્ગો દેવસ્ય ધી મહિ ધિયો યોનઃ પ્રચોદમાતુ ૐ ॥

૩ મછી આચમન કરવું, તે આચમન કરવાનો મંત્ર; ૐશન્તે દેવીરભીષ્ટય આપો ભવન્તુ પીતયે, શયોરભિસ્તવન્તુનઃ ॥

આ મંત્ર બહીને ત્રણવાર આચમન કરવું; અને ગાયત્રી મંત્ર બોલી શિખા બાંધવી.

૪ ત્યારપછી પ્રાણાયામ કરવો, તે એવી રીતે કરવો કે પ્રથમ જમણે નસકોરેથી સાત વ્યાહતિ (ૐ ભુઃ ૐભુવઃ ૐ સ્વઃ ૐમહઃ ૐ જતઃ ૐ તપ ૐ સત્યમઃ) બહીને પવનને અંદર પૂરવો તે પુરેલાં પવનને ત્રણ વાર ગાયત્રી મંત્ર બહીને ફેંકી દાખવો. પછીથી (ૐ આપોભ્યોતીરસોમૃતમ બ્રહ્મભૂર્ભુવઃ સ્વરોમઃ) આમ બહીને પવનને ધીરે ધીરે હાથે નસકોરોથી કહાડી લાખવો. પછી તે પવનને બહાર થોડીવાર ફેંકી ઉપર

(૧૯)

અતાવેલા સાત વ્યાહતિ ભણીને પવનને અંદર પુરવો અને ત્રણવાર ગાયત્રીમંત્ર ભણીને પછી તે રોકેલા પવનને (ૐ આપોજ્યોતીં) એમંત્ર ઉપર અતાવ્યા પ્રમાણે ભણીને કહાડી નાંખવો. આ એક પ્રાણાયામ એવી રીતે ત્રણ પ્રાણાયામ કરવા.

૫ પ્રાણાયામ કરવાનો મંત્ર ૐ ભૂઃ ૐ ભુવઃ ૐ સ્વઃ ૐ મહઃ ૐ જનઃ ૐ ાપઃ ૐ સત્યમ્ ૐ તત્સવિતુર્વરેણ્યમ્ ભર્ગો દેવસ્ય, ધીમહિ ધીયો યોનઃ પ્રચોદયાત્ । ૐ આપો જ્યોતી રસોમૃતમ્ બ્રહ્મભૂભુવઃ સ્વરોમઃ

૬ ત્યાર પછી સંકલ્પ કરવો તે સંકલ્પ કરવાનો મંત્ર અત્રાધ મહા માંગલ્યપ્રદ અમુક માસે અમુક પક્ષે અમુક તીથો અમુક વાસરે મમોપાત્ દૂરતિ ક્ષયાર્થે પ્રાતઃ સંધ્યો પાસન મહંકરિષ્યે. (જે જે માસ પક્ષ તીથો વાર હોય તે બોલવા)

૭ પછી ગાયત્રી મંત્રવડે સૂર્યને પ્રાતઃકાળે ઉમા થઈને અને સાયંકાળે બેશીને અર્ધ્ય આપવા.

૮ પછી પમના ફણા ઉપર ઉમા રહી બેહાથ ઉંચા કરી નીચેના બે મંત્ર બોલી શ્રીસૂર્યનું ઉપસ્થાન કરવું તે મંત્ર ૐ ઉદ્યતમસસ્પરિસ્વઃ પસ્પત ઉત્તરં ॥ દેવં દેવત્રા સૂર્ય મગન્મ જ્યોતી રત્નમમ્ ॥ ૧ ॥ ૐ ઉદુલં ભ્યત વેદસં દેવં વહંતીઃ કેતવઃ ॥ દશે વિશ્વામ સૂર્યમ્ ॥ ૨ ॥

૯ પછી ઉભા રહી દશ કિંવા ૧૦૮ એક સો ને આઠ ગાયત્રી મંત્રનો મનથી જપ કરવો.

૧૦ પછી અનેન પ્રાતઃસંધ્યાખ્યેન કર્મણા ભગવાન શ્રીસૂર્યના-
રાયણુ પ્રીયતામ નમઃ ॥ એમ કહી જળ છોડી સંધ્યાપૂર્ણ કરી ગુરૂદેવ
તથા પિત્રાઈ ઈષ્ટ દેવને બે હાથ જોડી માથુ નમાવી નમસ્કાર કરાવો.

સુચના પ્રાતઃકાળે પૂર્વતરફને સાયંકાળે પશ્ચિમ તરફ મુખરાખી
સંધ્યા કરવી પ્રાતઃકાળે પ્રાતઃકાળનો સંકલ્પ અને સાયંકાળે
સાયંકાળનો સંકલ્પ કરવો ને પ્રાતઃકાળે ઉભા થઇને અને સાયંકાળે
બેશીને સંધ્યા કરવી.

દ્રષ્ટાન્ત વચનો.

૧. ઉઠો ? જાગ્રત થાઓ ? ગુરૂઓને સોધો અને જ્ઞાન મેળવો ?

૨. મહાત્માને ઓળખવા હોય તો મહાત્માને પગલે ચાલવા
તત્પર થાઓ.

૩. યતન કરનાર પુરૂષ ઈચ્છાનુસાર કાર્ય સાધી શકે છે,

૪. મનુષ્યની કાર્મ સિદ્ધિ ચવામાં મુખ્ય આધાર, ઉમ નિશ્ચય
ઉપર રહેલો છે.

૫, જગતમાં પ્રગટતા પ્રત્યેક મનુષ્યો, પોતાની ઉન્નતિ સાધવા દ્વિતિમાન છે.

૬, ખંત, હિમ્મત, મનનો દ્રઢ નિશ્ચય રાખવાથી, અધરાં અથવા ખ્યાલમાં ન આવી શકે એવાં કાર્યો પણ સહેલાઈથી બને છે,

૭, પુરુષાર્થ કર્મનો નિયંત્રક છે, મારે પુરુષાર્થ-કર્મ કરતાં બગવાન છે,

૮, તૃષ્ણા એ સર્વ અનર્થનું મૂળ છે, (લોભે લસણુ જાય)

૯, વિરપુરુષો ઇષ્ટ પદાર્થ પ્રાપ્ત થતાં સુધી અટકતા નથી,

૧૦, શરીર એ ધર્મનું પ્રથમ સાધન છે,

૧૧, જે પુરુષ શાંતિભાષીઓની શેવા કરે છે તેને દેવો પણ સહાય કરે છે,--

(૨૨)

સ્વપ્ન સમજવા માટે કોષ્ટક.

[દરેકની શાખા વિશ્વકર્માની.]

પંચાલ (પંચ બ્રહ્મ)	મુખ. પ્ર. જ્ઞ.	દેવતા.	વર્ણ.	ગુણ સ્વભાવ.
મનુ બ્રહ્મ	સદ્ગોળત	રુદ્ર	સ્ફટીક વર્ણ	તમો ગુણ
મય બ્રહ્મ	વામદેવ	વિષ્ણુ	નીલ વર્ણ	સત્ત્વ ગુણ
ત્વષ્ટા બ્રહ્મ	અધોર મુન્ડબ્રહ્મા		લાલ વર્ણ	રજ્જો ગુણ
શિદ્ધિ બ્રહ્મ	તત્પુરુષ	ઈન્દ્ર	ધુત્ર વર્ણ	ત્રિગુણ મિશ્ર
દેવરૂ બ્રહ્મ	ઈશાન મુખ સૂર્ય		સુવર્ણ વર્ણ	સુદ્ધસત્ત્વ ગુણ

ગોત્ર	વેદ.	દાહકુંડ	દંડ	ઉપનામ
સાનગ ગો.	ઋગ્વેદ	ત્રીકોણ	ઉપાનો	દીક્ષી
સનાતનગો.	યજુર્વેદ	ચતુષ્કોણ	વેણુનો (વાંસનો)	મહામુનિ
અહલુનગો.	શામવેદ	વર્તુલ	તામ્ર દંડ	પંડિત
પ્રત્નસગો.	અથર્વણ વેદ	ષટ્કોણ	સોહ દંડ	ધર્માધિકારિ
સુપર્ણસગો.	સૂક્તમવેદ (૩૦)	અષ્ટકોણ	સુવર્ણ દંડ	વેદપાઠક

તા. ક.—આથી વિશેષ જાણવાની જરૂર હોય તો “ ગોત્ર પ્રવરદિપિકા ” નામનું મરાઠી ભાષાનું પુસ્તક મંગાવી જોવું. જેમાં ૧૨૫ ગોત્ર અને તેની પ્રવરો આપી છે. ૭૦ પ્ર૦ કર્તા.

॥ ॐ ॥ ५ ॥

ॐ अखिल भूमंडलाचार्य त्रैलोक्य गुरुश्री
विश्वकर्मणे नमः ॥

श्रीमद् १०८ शिष्टपाचार्य शर्मा,
नागेश्वर पिताम्बरजी.

जन्म स्थान-कासगढ़ा.

समाधि स्थान-अमदावाद.

“વીર પૂજા”

ગુરુ શ્રી નાગેશ્વર શર્માના કહે,

આજે પૂજન થર્મા તણાં, અમદેશ માંહી આદર્શાં;
સેવા અને સામગ્રીમાં, અમહેત હૈયાં પાથર્યાં.

સાધન અધૂરાં છે છતાં, પૂજન અમે તો આદર્શાં;
સાધન અધૂરાં છે રહ્યાં, હૈયાં પૂરા પ્રેમે ભર્યાં.

સ્વચ્છાતિ ભક્તિ રક્તથી, જડેની રંગે રંગ છે ભરી;
એ પરમ પુનિત વીરની, પૂજા અમે છે આદરી.

નિજ જ્ઞાતિ કેરા હિતમાં, નિજ હિતને જોણે ગણ્યું;
મોંઘા અમૂલ્યા વીરનું, પૂજન અમે છે આદર્યું.

જે હૃદય રાખ્યું સર્વદા, કાર્યો કરી પરહિતનાં;

એ દિવ્ય, ચારૂ, હૃદયને, પ્રેમે અમે અહિં પૂજતા.

ઓ અંત ? ઋષિ ? મહર્ષિઓ ? આવો તહમે અમ મંડપે;

“દિર્ઘાયુમત્ર” આશિષ દયો, જ્યાં આદર્યું પૂજન અમે.

દેવો સહુ ભારત તણા ? રહી સ્વર્ગથી નિહાળજો;

પુણે ભર્યા શુભ થાળ તમ, થર્મા પરે વરસાવજો.

ભારત તણા પંચાલજનો ? આવો સહુ યુધે મળો;

નમે સહુ વીર ચર્ણુમાં, લળતાં હૃદય, શિર્ષો નમી.

પંચાલ ના જાણો સહુ, કુમ કુમ ભરી થળો ગૂહી;

કુમ કુમ હિડાડો મંડપે, જ્યાં આદરી પૂજન ત્રિધિ.

ઓમ શાન્તિ, શાન્તિ, શાન્તિ, ૧૫ વાર.

(૨૪)

આરતિ.

ઓમ પ્રભુ જય અન્તર્યામી, પ્રભુ જય અન્તર્યામી;
 કરુણા સાગર કાઢી (૨) દુઃખ વિદારણુ હાર. ઓમ પ્રભુ
 તેં સૂરજ શશી તારા સરજ્યા, સૃષ્ટિ શણુગારી; પ્રભુ
 સાગર શૈલ સરિતા (૨) પશુ પક્ષી નરનારી. ઓમ પ્રભુ
 પુષ્કરિય અધિ દેવ હમારો, ખચીત નહિ ખામી; પ્રભુ
 વિશ્વકર્મા વ્યાપક (૨) સમરાચર સ્વામી. ઓમ પ્રભુ
 પ્રભુતાથી હર પાપ હમારાં, કરીએ નિત્ય પ્રણામ; પ્રભુ
 ભજીએ અંતર ભાવે (૨) અગણિત તારાં નામ. ઓમ પ્રભુ
 છે અનંત તમ શક્તિ, વર્ણુન કેમ કિન્ને; પ્રભુ
 આપઠ સમએ ઉગારી (૨) નિજ આશ્રય દિન્ને. ઓમ પ્રભુ
 અશરણુ શરણુ સદાતુ, સૃષ્ટિનો સ્વામી; પ્રભુ
 પુણ્ય પાપ સમ દેખે (૨) પ્રભુ અન્તર્યામી. ઓમ પ્રભુ

॥ ઓમ્ ॥

કવિ ક્ષેમરાંકર.

શાંતિપાઠ.

ઓમ ઘૌઃ શાંતિરન્તરિક્ષ ૨ શાંતિઃ પૃથિવી શાંતિરાપઃ
 શાંતિરોષધયઃ શાંતિઃ વનસ્પતયઃ શાંતિર્વિશ્વદેવાઃ શાંતિ
 બ્રહ્મ શાંતિઃ સર્વ ૨ શાંતિઃ શાંતિરેવ શાંતિઃ સામા શાંતિ
 રેધિઃ ॥ ઐ શાંતિઃ ૩ । યજુ, ૩૬ । ૧૭

“હિંદુસ્તાનમાં આ સર્વે દૈન્ય અને દારિદ્ર્ય શથી
વધ્યાં છે ? દેશ, કાળ અને સત્યાસત્યનો
વિચાર ન કરીને આપેલા દાનથી.”

સ્વામી રામતીર્થ-ભાગ બીજો

“ सर्वेषामेव दानानाम् ब्रह्मदानं विशिष्यते ”

આ પુસ્તક છપાવી પ્રગટ કરવામાં નિચેના ભાઈ-
ઓએ આર્થિક મદદ કરી છે, જેથી ઘણી ગાન્યના
પૂર્વક તેઓનો આભાર માનવામાં આવે છે.

મનુ પંચાલ. લક્ષ્મીશંકર શંકરભાઈ, રૂપાલના,
,, પુંજલાલ અંબારામ, દિક્ષીત, ,,
,, મગનલાલ રાયચંદ. કીયોલના,
,, ઉમીયાશંકર હેમચંદ, ખેરવાના,
,, કૃષ્ણશંકર જિગરચંદ, કોખાના,
,, ઝીણાલાલ ભાઈશંકર. નડિયાદવાળા,
,, છગનલાલ અંબારામ, બામરોલીના

સુકામ અમદાવાદ.

૬, દરિઆપુર ડભગરવાડો.

દેવશંકર રણછોડ પંચાલ.

પંચાલ બ્રહ્મણુ સમાજમાં વેચાતાં પુસ્તકોનું મુચિપત્ર.

ત્રિશ્વબ્રહ્મ કલોત્સાહ.	મરાઠી.	૫-૦-૦
”	હિન્દી.	૩-૦-૦
”	ગુજરાતી	૩-૦-૦
બ્રાહ્મણોત્પત્તિ માર્તણ્ડ.	હિન્દી.	૫-૦-૦
પંચાલ બ્રાહ્મણુ ધર્મપ્રકાશ.	ગુજરાતી	૦-૨-૦
પંચાલ—પ્રમ.ણુ.	”	૦-૨-૦
બ્રાહ્મણુ નિર્ણય.	”	૦-૨-૦
પંચાલ બ્રાહ્મણુ સિદ્ધાન્ત.	”	૦-૨-૦
મુખમાનીત પંચાલ બ્રાહ્મણુ.	”	૦-૧-૦
પંચાલ બ્રાહ્મણોત્પત્તિ વર્ણન.	”	૦-૧-૦
વૈદિક મંધ્યાગિધિ.	”	૦-૧-૦
નિત્ય—કર્મ.	”	૦-૧-૦

નિવેદન—અત્રેની સમાજ તરફથી પુસ્તક પ્રચારક કાંડ જે લવામાં આવેલું છે, અને તે દ્વારા નાના નાના ટ્રેક્ટો થોડા થોડા અંતરે પ્રગટ થશે દરેક પંચાલ બંધુઓને વિનંતિ છે કે ? તેઓ પુસ્તકો ખરીદી તેનો પ્રચાર કરવો, જેથી કુલબંધુની ધોર નીકળે માંથી આપણા પંચાલ બ્રાતાઓ જગૃત થાય,

અત્યાર મુઘીમાં મુંડઈ-પુના વિગેરે સ્થળેથી પ્રગટ થએલ પંચાલ ધર્મને લગતાં મરાઠી, હિન્દી અને ગુજરાતી ભાષા દરેક પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણેથી પણ મળશે, એક રૂપીઆથી ઓળખી કરવામાં આવશે નહિ.

અમદાવાદ—પંચાલ બ્રાહ્મણુ સમાજ

ઠેકાણું—દરિઆપુર ચકલામાં, મનું. વિશ્વબ્રહ્મ, પંચાલની વાડીમાં

